

SLOVENSKE NOVINE.

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Koušek.

Slovenske novine pridejo vsak teden na svete: cca za četrtino leta 50 kr.; po pošti 1 pol. kr.
Za plačila se tudi ozanila razglasijo.

Letnik II.

V Celju G. Vinoteka 1849.

Leti 40.

Prispevilo mo naročbo.

Prvič. Oktobra (vinoteka) 1849 se je začela zadnja četrtina drugega tečaja *Slovenskih Novin*; mi tedaj novabimo vse častite bravce naših Novin, naročbo ponoviti in liste Slovenec v versto naših bravcov stopiti, kateri še niso bili deodaj naročili. Tudi prosimo plačila za naročbo gospodu Janozu K. Joretinu, založniku Slovenskih Novin, poslati.

V Celju G. Vinoteka 1849.

Vredniko.

Murdoha kamen na Katu.

Polag Škotske pravlice.

(Kence sledi.)

V ležavah prost' votlino zdaj jelen perbeči,
Ml' kerci ravno Murdoh na straži še stopi,
Pred njega se postavli, zapre bogosu pot —
Pazniko, v bogi jenu ne ve ne kuz, ne kod.

Kaj mu je zdaj početiv' smert viđi pred sabo!
Čezal ga, desno, levo, psi, lovcu gošje!
Na Murdoha se verže, podere ga z rogovi
Čez njega naglo sredi in v bližni log sbeči.

To viđi, har zdore Mak Lir z mečnice meč,
In Murdoha se Mita, od jenu vez gorč.

"Kajti hodi" pravi, "ne vreden de živit,
Maj vreden, de plačajo zasluženo dabit."

In se zamahne z mečam — vse groza sprečeti,
Prečena ga od djanja prunajga derži:
"Pravice hodi njemu, k mu lovec ni enah,
"Tu Murdoh je sodičen — spoznati mora vsak."

Mak Lir "prav imat" reče, "pač bilo bi gorde,
"Če bi moj meč z njegove omadežval krivjo;
"Pa tako zate šiba — ubrinite se meče,
"Pa šiba, lak kaznje boječi lovec se."

"Ubrinite beži njega, avčite ga terdo,
"Pačlo vzučite šiba, terite ga oštro."
Polotono šiba teja Mak Lir, od jenu vnot,
Nemli poglavarja obza to vedzine svet. —

Prestrašen, vboji Murdoh zabene ml' jik:

"Sin meč, Mak Lir, zht' dvojit sin ebo jnu otrok;

"Pri ti, k te je rodila, Mak Lir, te narotit;

"Naj ženi meč, strokam naj obo te živim."

Zdaj pred Mak Lira vergle je fenu se na tla,
Spovzdignema rokami meči nevračnjega;
Mj pred trinag obrno od nje sardi obrno,
In glah za prujeje, reče spuliti svoj ukon.

Toko korvavo sraga eoz berbet mu nuročel,
Mak Lir nemli vyje: "Medjo merte boji!"
In goji šiba šiviga, udila gorji vsak,
De stepen, ranjen Murdoh šlovcu ni enah.

Mak Lira žena joka — topi se nje sorce,
Poklekne in objame nemiliga nogo:

"Zadosti je mučenja, ne boš več nerdit" —
Kencani kazne reče, krivi je tiger nit.

Zdaj Murdoh, grozna ranjen, na trojta odhoben,
Pa voln etoku Murdoh na rok osmucena,
Podpiran kuzaj vadije se od kervavil taj,
De bi po šipi škotov za kazne hvala dat.

Mj hite manj, kaher Murdoh, za hvala ml'č' ml'č!
Nad njega se narotit — in misel mu je raj;
K rok sbeja koni dute, ko treni bi v ošabi,
In z njega ko serna naglo na sklovrje teta.

In viđi umiran viđi si upa leva sardi,
Čez struči kuzni sbeči se druge sbeči sbeči;
In viđi umiran viđi ga v hodi podkuzne pot,
Dokler na struči goba stoji rnkoten dot.

doveršilo, in 16. Septembra 1889 v pečeju-
čnosti Nj. ces. vis. nadvojvode Alaroha,
cesarjevega namestnika, občinstva slovesno
odpelo.

Kraji, po katerih ta železnica pelje, so
posebno znameniti, kjer se nam zdaj mile in
vesela poljane nasproti smeljujejo, zdaj sterc-
na inaboliče gore razgled popotniku ovr-
rajo; z eno besedo, ti kraji so vredni na-
sledniški mišnih bratov poleg železnice do
Celja.

Od Celja, prijaznega raja spodnje Šta-
jerske, nas spremlja po doljni Savinjski do-
lini vesela Krajina.

Ceravno verski čas stran reke sternerje
višnje meje, vendar oko na drugi strani ravn-
jejske poljane v glada. Ljvade in njive s sem-
terje raztresenimi soli te obraduje z naj
različnejšimi barvanji. Tako pridejo do Luč-
kega do o časa bližnjem znanega kapelice-
ga, katerega mnoga poslopja se na višini o
desnem brega Savine dvigajo. Dole se kraj
premeni. Visoke in stercne gore oklepajo
stisnjeni dol, in silna pečovja na nekaterih
mestih prosti tek Savini branijo. In pride-
mo do zidanega mosta, ki so ga pred ne-
koliko let čez Savino razpeli, ktera se ne
daleč od tod v Savo steka. Slov.

(Konec sledi.)

iz Ljubljane.

Ljubljanski časopis razglasi sločoe:

Visoko c. k. ministerstvo kulta in uka
je po pismi 37. vel. serpana t. l. Slov. 5383
naklonilo, de se ima v solskim letu 1848 49
v Ljubljani na poskusajo vpeljati poduk v
asstr. kaznovavni in deržavljanski pravici
za leto 1848 50 staviti, in na veliko šolo
v Gradcu preloziti; kteri visoki sklep
se z opanjanjem obeno na znanje da, de
bode poduk v porečnih rečeh po sloven-
sko v solskim letu 1849 50 na veliki šoli
v Gradcu dan.

Od c. k. deželajga predsedništva v Ljub-
lani 15. kima 1849.

Upali so nekteri, de poduk v kaznov.
in deržavlj. pravici bo začetik pravne in ve-
like šole v Ljubljani, tolika važljene, ktera
bi bila po vsakolotnimu pridjanju noviga oče-
niha s časom narasla. Živemo zdaj, de tako
upanje se koj izpolnilo ne bo, desiravno želje
domorodcov vendar se niso prazne imevati.
Ministerstvo zastran kraja za prihodno, gu-
tare veliko šolo jugoslavjansko se sklepa
storiť ni. slovenske pravide šole pak je
zdaj že silno treba. V Ljubljani to leto bo
zgod pripravna šola, gimnazi, h kteri bi se
poduk v pravdnih vednostih, ki se za ohr-
bena v prvih znamenjih že izurjene ljudi pri-
meri, mabo drotil; tudi bi pravdnih učencov
takaj ne bilo, ki taki le pri dveh plemen-
nih pravide učnosti zastati ne morejo, si-
mno vesolni poduk iskati marja — an ve-
liki šoli. V Gradcu je velika šola jugoslav-
janska nar bližini, in mnogo se jih tam slaja
Slovenov, Hrvatov, Srbov ukležljati. Ma-
ta, mislimo, je slov. pravni poduk tje pre-
seljen. Ni le posebejno za Slovence iz Šta-

jerskihr. Krajuskiha, Koraskiha in Priso-
skiha, v obzira na vpeljane učine suhe,
ktere dragači kot po slovensko ravnati ne
morejo, in na gotova naprave teli študi-
vsaj v nekterih rečeh prihodno učiti so-
niti, de so postave v dožadim jedke uču;
naspal potrobu tali za jugoslavjanske su-
sede iz dožela dovoljne ogerske krete, de
poznati jamejo modre postave, ktera pri-
merne so bo novi zakon za njih rejake po
ukazu ustave v domorodnih zborih posvetu-
val in pisal. (Slov.)

Člas iz Štajerskiha.

Serce me močno poganja, Vam s krat-
kim nektore versiče dopisati. Ljubljeno
Ljubljano vidia noč ino den — domorodni
duh njenih plemenitih stavo véje v dno krog
mene; pojti tedaj te pisnice očit, kamor
si serce želi, pa kralo ne mara. Prijazni
Ljubljanski obedi v svojih udrich, kakor jih
čedaje boljo četim, mi pač le vendar živo
razodevajo, da je poglavito mesto v sredini
Slovenije čisto slovensko^o), da mu
druziga ni treba, kakor da us krepak pod-
bodek z visočine — od vlade — pride; ali,
dokler tega ni, da bode pravi narodni duh,
se sam po svoji vlastni moči sieer kesaje
razvijal, pa vendar le serčno razvil. Da se
imenitni vtiske, ktere je Ljubljana v meni
vnela, oznamim, brez vse hlimbe in pri-
zvisčine povim: Snaga mesta — krasnost
cerkev — sozadržnost liš brez ravnih koč
vmes — velika prostranost terzise — rednost
ulic, ino potler, kar že je vedredig; iz-
gledno zadržanje ljudi; pobožno po cerkvah,
pošteno po kerčmah brez vsih v večih mestih
navadnih nespodob ino negod — ino čljeno
v javnim obhoda, ter očevišna marljivost ino
delavnost, pač prava občertnost, ktera pose-
bno krajno olikoje, mi je jako v očino serce
sešlo, da se s terdnim prevzodečnjem
na svoj dom vernem: Ljubljana je vredna,
središče Slovenstva biti. Nedar sim se ob
povratku po železnici ino Sava potki, zida-
nim mostu peljal, ino visoke gore sive skale,
kakor velikanske genove vednega živanc-
ka v nebo stérneti vidil, sim si mislil: zve-
no tako močno stojim se spenjaj po cesarski
besedi oživljena Slovenska narodnost, kakor
je čes leto ob povratku skoro vsih reč ob-
stala naša zvestoba da cerkve ino vlado,
ko se dragej delovnitke in oblastilne pre-
ganjali in izganjali — kar hlanjo vis ka-
vino nimo vlaških ino polje da jetit-
niga Celja prisajo, kjer ni veselo in u-
česa glas znanst, da se jetitki v nedobro-
verstvo v gledišu igrala; zupanova ino
kne. Slava tedaj Ljubljani ino Slava Celju
— Slava vsim domorodcem! Od vesolja
mi je serce kloba, vse to me brabno
ino poverkrat vidil ino čul, ino ne bi je v
liučeh silno doma z vozi stajil, kar me
ob reč popotim velika naglona vsotni vito
v Prancučinu potu — ino mi ino čezen, je
zabelo, da je bilo očit — ino drage juro,
o prečudo! — in, kinaova — se na nesea
Pohorju biti — smoj!

Da! da! letašaja vinska tergatva ho pri nas slatni; že čes masec močuran, hladno vreme, pred pa kvarec toče, tako da udaj se nepojno grozje zloženje; umesto vina pa bozo imeli tollie — jabelčnice lahuskovca, ker nam je mili Bog snija obili dal. Steca ni posucna obrudila, krompir pa se na nasegla nuseh še tudi kazl. Pred eniz tedna je za Ptujem protin Ormožu nezarečeno strahovitna toca šla, iso veliko škoda napevila. Blizo tri ure je blisk za bliskam sekai, tako da se je nasejšnje nebo v kervavi žerjavici plavati zdelo.

V Cirkoveih, eso uro dalje od Rač (Kranichsfeld) že čruz 14 dni bljevna griza, ali če je kdo hoče kolero imenovati, silno ledo razsaja. Bog una pomagaj, če se vreme ne spremeni! Vender upamo, če se nas ho milostni Bog usmilil — in da se soluce ne ho že otámulo k solnima dneva, kakor je prerokovanje nekija, ki je tudi krompir jedel — po našim pregovorih. (Novic.)

Cafer.

Življenje učnih Slovanov.

Frane Palacky, zgodovinar česke kraljevine, prslaven jezikoslovec, je bil 14. Rožinka 1798 v Haxlavici na Moravskim rojen, kjer je njegov oče vodja učivnice bil. Svoje izobraženje v raznih vednostih si je v Presburgu in na Dunaji pridobil. Rano je postal pisavec. Prvo delo, ktero je 1818 z učeniim Safarikom združen na svitlo dal: „Pervine českega pesnarstva“ je že spričlo, kako goreče je za slovanški jezik in za zgodovino svojiga naroda vnet.

Da bi izivre obredveh do dna pregledati in se jih naučiti zanogel, se je 1823 v staroavno Prago podal, kjer so ga grofje Sternberg svojiga arhivariha izvolili, ter mu priloznost posicili, knjigarnice in pismobrabe narostarjnih českih rodovin, ocitne arhive na Avstrijskim in Bavarskim, pozneji tudi rokopise v Rimskim Vatikanu preiskovati in tako veliko nabiro starih spricnih pisem si pripraviti.

V leto 1828 je nastopil Palacky vredništvo nemškiga in českega časopisa narodniga mezcema, ktero je z mnogimi sestavki naravnostniga zapopadka obdnoval.

Ze v leto 1829 so česki stanovi Palackiga zgodovinarja kraljevine izvolili; po smerti Cesarja Francoza je bil tudi od vladarstva ko taki poturjen. Da bi pa v stanu bil, izkljudljivo delezski dogodivšini se dariti, so na obidno letnico čez življenje odločili.

Tako je začel imenitno delo zgodovine česke dezele, od kteriga so doslej 3 knjige (v Pragi 1836 — 43) v nemškim jeziku pisane na svitlo prišle. Po zapopadku in obliki presojeno, je bilo to delo z velikim dopolnjejem sprejeto; ne tako kar njegovo narodovo in cerkveno stran zadene. U prvim oziru so mu posebno nemški zgodovinsci očitati, da v narostarjki zgodovini českega naroda Slovianstvo prevladuje, da brez ogleda zastarane poseste in tudi odkriva, in da prevede za zgledljive pravice slovanškiga naroda se poteguje.

Na vse to je Palacky nasejšnj, in tudi le z dostojnostjo učeniiga odgovoril, opiraje se na stare zgodovinske svedočbe, kterih pa protivniki sevede niso vselje ne imeli, ne razumeli.

O drugim oziru je bil v mnogih prepice zapleten, tudi z našim ropakom Kopylovim; konce jih je bil, ko so celo vprašanje čisto-zgodovinski oblasti, kamor je v Palacky tudi v svojim delu postavil, izročili.

Od leta 1813 izdaja P. na svitlo nasejško starih spricnih pisem za česko zgodovino, pod naslovom: „Archiv česky“. Dalej je pisal: „Synchronistische Uebersicht der hochsten Würdenträger, Landes- und Hofbeamten in Böhmen. Prag 1822.“ — „Dobrowsky's Leben und gelehrtes Wirken“. Prag 1833. — „Historische Reise nach Italien im J. 1827 zur Aufsuchung der Quellen der böhmischen und mährischen Geschichte“. Prag 1838. — „Scriptores rerum Bohem.“ itd.

Kako se je Palacky v narostarjnih časih za blagor domovine in celiga slovanškiga sveta, za Cesarja in eso mogočno Avstrijo potegoval, je bravnem iz raznih časopisov gotovo še v spominu.

Kako ga Čehi spoštujejo, pričn tudi to, da je bil lanjsko leto na 6 mestih za poslanca k velikim zboru v Beču izvoljen. Na derzavnim zboru je bil vodja Čehov, kterim so se vsi zborniki, vanti za blagor slovanškiga naroda, pridružili.

Ko je bil viani veliki slovanški shod v Pragi — dogodba nova kakor v Evropi, tako tudi med Slovani samimi — je bil P. starosta tega shoda izvoljen. Ko taki je razglasil krepki razglas ali manifest na vse slovanške narode (poglej „Slovenec“ 1845 st. 16.)

Mi Slovenci moramo temu kareniku moza tudi še posebno hvalečni biti, ker je lanjsko leto na Dunaji predlog gosp. Dr. Kavčič, da bi se v Ljudskim jugoslovanske vsoučelice vstanovilo, z gorečimi besedami podperal.

Torej naj Bog očrni tega moža še mnogo let domovini, pismenstvu, slovanstvu! (Pr. Slov.) J. B.

Nekoliko iz življenja Rocoj.

(Daje in bane skedi.)

14. Krok in čuk. Če kakor in bihi kroka, gotovo kdo umrje vija. To se tudi zgodi, če čuk vije. Če se čuk na cerkveni križ vsede, umrje gotovo kak cerkveni služabnik.

16. Lastovka a. Nekteri izdija, da lastovke čez vimo v nebesa leto, drugi pa mislijo, da se z mogam vajzomno oblačeno, in potem v vimo vodnjakov in juncer spuščajo.

17. Lastovkno serce. Kdo bi se mora imenavati, v čigar bihi lastovka čuknilo narodi. Kdar iz lastovke serce izide in ga pri volji nasti, je od vsih, posejmo pa od kmetov ljubljca.

18. Napije. Če mogoč koma kol las iz glave izrje in pa na vseljeno človeko položi, se ho prejšaj gospodar lica tudi vsuil in kuzlo potca vsoči.

19. Vrnitev. Kdor ne na polovici pota do tudi ne kaj pred vrno, da bi po kaj donal sel, kar je poznal, ne bo svojega opravila srečno končal.

20. Sraka in mačka. Če sraka reglja ali pa mačka se vmiwa, pomeni to pehob postov. Če se pa mačka po tleh valja, so veliki vetrovi blizu.

21. Konj. Na mesto, kjer se je konj valjal, ne sme nihče stopiti, tudi ne vode vliči, kakš bolezen se lahko naleže, posebno garji in lisaji.

22. Kolenanje. Če se komu kolče, je to znamenje, da znanci ali zlahtniki na-oj mislijo. Pri kolenanju in združanju se je treba prekrizati, da ljudi v dahu ne zluže.

23. Serbenje. Če koga oči serbe, se bo jokal. Če nosice serbe, sliši kaj od kakšiga mertviga; če ga nos na koncu serbi, pomeni, da bo žganje pil, in serbenje ustnic pomeni celovanje (kusevanje).

24. Mleko. Mleka ne smejo piti, ktero je dolgo v nepokriti posodi stalo, zakaj nečist duh ga je že pil. Če podlasca med tavicami teče, pride krava ob mleko.

25. Sol in nož. Z nikomur se ne sme ob enim soli izsolnice vzeti in nikomur nož v dar dati, kreg pride s njim. Da se kregu obvarovata, morata oba začeti se smejati, in tisti, ki nož v dar da, mora reči: „Previden hodi, nož je!“

26. Podoba in križ v dar. Slabo znamenje je, podoba kakšiga svetnika ali križ v dar dobiti; — smert gotovo ni dalje.

27. Perstan. Kdor laki mladi devici perstan podari, je ne bo nikoli v zakon vzel.

28. Konj in krava, Kdor ima črne lasé, ne sme nikoli zamoklosiviga konja kupiti; gotovo mu uide ali ma ga pa kdo vkra-de, kupljena krava se mora brez pas, ki se na tla položi, skozi vrata v hlev pripeljati. Kupi nej kdo, kakoršna žival koli hoče, mora glasno pranači, kakošne pogruške ima. Če se pogrušek koj pri vprašanju pokaže, če se žival tornasto véde, če se na spred-nje noge postavlja, če borca iud., bo žival prihajajoče to vse opustila.

27. Meralica in zlatenec. Kogar meralica trese, nej se z ogli pokadi, ki so na podkov položeni. Zlatenec, mora na živo šako v nosi pogledati in holzati je ročen. — Nekteri mislijo, da se meralica s strahom ožene, zato se veržejo na bolnika naglasna s svilim nožem ali pa puko nanj nastavijo. Nekorej povsod mislijo, da im meralica de-vei krilatih sester, ktere nočisti duh vter-plenje ljudi ravnajo. Dobro zdravilo si mislijo tudi in svojeja, obraz s sajami nana-zati, ker se meralica ga vtrasi in beži. Nekteri svoje oblačila narobe oblačijo ali pa puje oblačejo, da bi jih meralica ne spo-nala. Drugi lažijo tih od hiše do hiše, da bi jih ne našli. Tudi na vrata in okna bol-nika zapirajo, brez da bi volili, besede: Ču ni do ma, da bi meralica gojitali in bol-nika šarili. — Meralica se obvarovati, nosijo okrog vna krejo ali pa galjo kozo, ob-varovajo in kačji glav ali pa v voščni ob-loy od sveč veličiga teča.

28. Jajca, ki so pred polstojnja pred-predna tedna izvašena, jesti, je greh.

29. Veré, s kterim pri kopanju živoi polivajo, so ne sme za vodo, ktero pije, brez greha porabiti.

30. V krađen pes gotovo zopet uide, če na repa z nitko ne izperijo.

31. Vrtjitev jaje. Če kdo v hiši namur-je, ko koklja jajca valj, se te gotovo sprideja.

32. Vertine. Če se vertine (Wirbel-wind) naredi, se mora naglo nož v sreda njega zabosti in reči: Neaj vstane Go-spod in vtolaži svoje jexo! Ali pa, Bog hodi z nami! Satna, ki se verti, sto-lne in zbeži v podobi psa ali mačke ali celo v podobi copernice. Ko to vidiš, pravijo, mahni urno po njem. — Ako ga vbiješ, boš srečen, če ga ne vbiješ, se preverje Satna zopet v srako in zleči.

33. Pajk, ki s navpično na tla spusti, oznanje neprickovaniga gosta ali na kdo nenadna kaj veseliga zve, dobi ali list, de-narjev, poslavljenje, plačilo itd.

34. Zvižganje je hudo znamenje, rav-no tako tudi éverčanje grlov, pomeni nam-roč zapušenje hiše. Stari ljudje obide, če slišijo zvižgati, se prekrizajo in rečejo: Bog hodi z nami! Prepričani so, da peklen-ski vselej pomaga zvižgati.

35. Kasa. Vprašanje kasa? je mrazo-kous hudo znamenje. Če se boče kdo kasa na pot napraviti in memo greloč ga prana: Kam greš? ali kam se pelješ? mora odgovoriti: Neaj pride nač tvoje glavo! Vprašati bi bil lazi namroč: Greš li ali pelješ se li dalječ? Veliko šče je, ki se boje besedice kam igovoriti, ker mislijo, da je to besedo vselej peklenški v avzeli. — Kdor je pranaš kam? odloži svoja pot za kaj ur ali pa za cel dan. (27. Slov.)

Murdoha kanna na Malno⁹⁾

Poleg škoishe pravlice.

„Zadeti hlače“ raslega se krič des ljud, otih: „Tradi“ trobenta puje, taj kama pač je vtrah? Kde nek proderzo krati sladk seženev mir? Na lev Malno kšče ajli poglavaj Mak tar.

Na glaz trobente laevi lohite zapušte
Se predes hribov verši od senca se mlšte;
Vsak je na nogah, kiti ravanti s letan zaa,
Na lev se na Mak liran rad ajl sernd pada.

Za trono zala kama Mak liran taš sledi,
Tj lita stare dšta v naróje nje loži.
Na njakih leah boro se še mladáni ovrt,
Veselo jutro vali taš nje vun v kašji avrt.

Med levi izvolen je Murdoha volilín,
V metavin kakastréje po voim otela mláaj,
Zadole njega pšice so naršitáre zvor —
Ne najše lovec bolj se kreg in kreg mláaj. —

Makštera maza mora, od pšice zadeti, pusti,
Šo s polajena je grenca na lev Mak liran zvor,
Kar li mladáni pol jolena pred lovec pšiči,
Za njim vza trona dore — „Zadeti hlače hlače“

(Dalje in levoe dšči.)

⁹⁾ Mal, edca od tel ste Lubričášk mláče.